

زندگی نامه و خدمات علمی و فرهنگی

پروفسور شریف حسین قاسمی

انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

تهران - شهریور ماه ۱۳۹۵

زندگی نامه و خدمات علمی و فرهنگی
 پروفیسور شریف حسین قاسمی
 انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

عنوان و نام پدیدآور	زندگی نامه و خدمات علمی و فرهنگی پروفیسور
مشخصات نشر	شریف حسین قاسمی / ویراستار: ولی الله محمدی.
مشخصات ظاهری	تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۹۵.
فروست	۲۸۵ ص، مصور رنگی.
شابک	سلسله انتشارات و مجموعه زندگی نامه ها؛ ۶۱۴/۱۵۵
وضعیت فهرست نویسی	۱۵۰۰۰ تومان؛ ۵-۳۲-۶۲۷۸-۹۶۴-۹۷۸
موضوع	فیاض.
موضوع	سنگ نشین نامه.
شناسه افزوده	قاله نوی فرسی - قرن ۱۴ ق.
رده بندی کنگره	انجمن آثار و مفاخر فرهنگی.
رده بندی دیویی	۶۱۴/۱۵۵ .۱۳۹۵
شماره کتاب شناسی ملی	

سلسله انتشارات و مجموعه زندگي نامه ها

۶۱۴/۱۰۰

زندگي نامه و خدمات علمي و فرهنگي پروفيسور شريف حسين قاسمي

• صفحه آرا: احمد علي پور	• مدير استار: ولي الله محمدي
• طراح جلد: فاطمه شيخ انصاري	• بازبيني: فاطمه بستان شيرين
• ناظر فني چاپ: كيانش برون وند	• برد آوري مقالات: دكتور نادره جالالي
• نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵	• ليوگرافي چاپ: صحافي: كارآفرين
• شمارگان: ۱۰۰۰ جلد	• قيمت: ۱۰۰۰ تومان
• ISBN: 978-964-6278-32-5	• شابك: ۹۷۸-۹۶۴-۶۲۷۸-۳۲-۵

همه حقوق چاپ محفوظ است.

انجمن آثار و مفاخر فرهنگي

خيابان ولي عصر (عج) - پل امير بهادر - خيابان سر لشكر بشارت

شماره ي ۷۱

تلفن: ۵۵۳۷۴۵۳۱-۳

www. Anjom.ir

info@anjom.ir

فهرست مطالب

- پیش گفتار ۷
- ما یکی روحیم اندر دو بدن ۱۱
دکتر توفیق ه سبجانی
- در سلامت و صیانت زبان و ادب فارسی در هند ۱۷
دکتر علی دهگاهی
- شریف ربه ای شناخته و نسخه ای منحصر به فرد ۲۳
دکتر نرگس جباری
- تبادلات فکری میان صوفیان ایران و هند ۵۹
پروفسور شریف حسین قاسمی
- آرزوی دیدن یاران هند ۸۵
دکتر رضا مصطفوی سبزواری
- روابط فرهنگی و ادبی بین صفویان ایران و تیموریان هند ۹۵
دکتر محمد کاظم کهدویی
- حدیث عطار در مجالس و آثار عرفای هندی ۱۲۱
پروفسور شریف حسین قاسمی
- پروفسور قاسمی در نگاه جعفری ۱۴۹
پروفسور عبدالقادر جعفری
- پروفسور شریف حسین قاسمی، هند و ایران شناس مهم عصر حاضر ۱۵۳
پروفسور سید حسن عباس

- ۱۶۹ آشنای ادب
دکتر حکیمہ دبیران
- ۱۷۹ قلم صنع
دکتر کوروش صفوی
- ۱۸۳ حدیث مولانا روم و مثنوی او در مجالس و سخنان عرفای ہند
پروفیسور شریف حسین قاسمی
- ۱۹۵ تذکرہ حدیقہ ہندی تصحیح پروفیسور شریف حسین قاسمی ...
سید تقی عسکری کیفی
- ۲۰۵ گر سخن ز بو باد چراغ دشتوار است
پروفیسور علیم اشرفیان
- ۲۱۵ حدیث سعدی در مجالس و سخنان عرفای ہند
پروفیسور شریف حسین قاسمی
- ۲۳۵ نگاہی دوبارہ بہ تاریخ ادبیات فارس در ہند
دکتر محمد عرفان
- ۲۴۹ در ملازمت استاد
بلال اصدق
- ۲۵۳ اسناد و تصاویر
بلال اصدق
- ۲۷۱ فہرست زندگی نامہ ہا و تاریخ بزرگداشت ہا
بلال اصدق

پیش گفتار

به نام خداوند جان و خرد

پیوند شریف

ایران و هند به عنوان دو کانون بزرگ تمدنی آسیا از دوره‌های باستانی با یکدیگر روابط فرهنگی ادبی نزدیکی داشته‌اند. این ارتباط بیش از هر چیز مرهون اشتراکات فرهنگی است. به عناصری از آن فرهنگ را هنوز در آثار بسیار کهن دو ملت می‌توان یافت. در قدیمی‌ترین بخش‌های ود، از «آسوره» که در ایران «اهوره» تلفظ می‌شده به احترام یاد کرده و نزد هر دو قوم محترم و مقدس بوده است. همچنین نام‌های خدایان، پهرمانان و شاهان داستانی مشترک مانند جمشید، فریدون و کیکاوس هر دو لالت بر یکی بودن ریشه‌های فرهنگی و زبانی این دو قوم دارد.

اصطخری مورخ و جغرافی‌دان ایرانی می‌نویسد: «شهر رلتان، اولین شهر شبه‌قاره هند بود که مردمش زبان فارسی را می‌دانستند و این ایشان ایرانی بوده است»^۱

۱. برای اطلاعات بیشتر رک: اصطخری، ابواسحاق ابراهیم، المسالك و الممالك، به اهتمام ایرج افشار، انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۶۸، صص ۱۲۹-۱۷۷.

ملک الشعراى بهار مى‌گوید:

هند و ایران آشنایان هم‌اند هر دو از نسل فریدون و جم‌اند
ایزدی بود آشنایی‌های ما آشنا داند صدای آشنا

بعد از اسلام، به دلایل مختلف پیوند فرهنگی بین دو ملت ایران و هند افزایش یافت و در این نقل و انتقال‌ها زبان و ادبیات فارسی نقش مهمی را ایفا کرد. ایفای چنین نقشی به دلیل موقعیت تاریخی و فرهنگی ایران است. به گفته شایگان: «از طرفی ایران جزئی از دنیای اسلامی است یعنی در پهنای شکفتگی آن نقش عمده و مؤثری داشته است و از طرف دیگر به است زبان و فرهنگ باستانی‌اش، با تمدن آریایی هند خویشاوند است. این وضع خاص به ایران یک صفت دوگانه می‌دهد و ایران را حلقه ارتباط میان آسیای بزرگ و تمدن اسلامی و غرب می‌کند»^۱

با فتوحات سلاطین محمود غزنوی در هند، گروهی از دانشمندان ایرانی از جمله ابریحاه بیرونی به غزنه مهاجرت کرده و با تحصیل زبان سانسکریت و گردآوری کتب علمی آن زبان به تألیف کتاب ارزشمند و جاودانه *مالله* پرداخته و سوداها را مت‌گماشته است. اثری که نه تنها بر تبحر او در تقویم، تاریخ، نجوم و جغرافیاى هند بلکه بر عمق اطلاعات او در مسائل فلسفی و دینی هندوان دلالت دارد.

ترجمه آثار سانسکریت به فارسی سرآغاز بهجت جدیدی در ارتباط میان اسلام و هند بود. حامی این جریان اکبر السامی مورکابی هند بود. در زمان سلطنت او بسیاری از آثار سانسکریت چون *مهابارات* یا *رزم‌نامه* و پنجه تتره توسط شاعران و دانشمندان درباری به فارسی - که زبان رسمی پادشاهان مغول هند بود - برگردانده شد. همچنین اثری مانند *سرودشورتان* تسنگره که خلاصه‌ای از اکبرنامه بود از فارسی به سانسکریت ترجمه گردید. از این رو، دوران سلطنت او را باید یکی از دوره‌های شکوفایی ترجمه از سانسکریت به فارسی نو و بالعکس دانست.

۲. شایگان، داریوش. *آسیا در برابر غرب*، انتشارات امیرکبیر، چاپ دوم، ۱۳۷۲، ص ۱۸۳.

تحول فرهنگی که اکبرپادشاه آغاز کرده بود، در دورهٔ زمامداری شاه‌جهان ادامه یافت و فرزند بزرگ شاه‌جهان، داراشکوه، به یاری برخی از دانشمندان ۵۰/ اوپانیشاد را به فارسی ترجمه کرد و آن را سر اکبر نامید. همچنین «به احتمال قوی بهاگوات گیتا» را به فارسی برگرداند. رسالهٔ مجمع‌البحرین داراشکوه که باعث مرگش شد را می‌توان مظهر اتحاد هند دانست.»

با تأسیس امپراطوری قدرتمند گورکانیان هند یا مغولان کبیر، پیوند و روابط فرهنگی ایران و هند رو به فزونی نهاد. سخت‌گیری و تعصب مذهبی شاهان صفویه از یک سو و وجود وزرای بزرگ و سرداران ایرانی در دربار گورکانیان و فراهم بودن زمینهٔ کسب شهرت و راه یافتن به طبقات بالای هند از دیگر سو، موج مهاجرت عظیمی از ایرانیان و به‌ویژه دانشمندان و شاعران بزرگ ایران را به هندوستان به دنبال داشت.

دورهٔ بی‌ویک سالهٔ سلطنت شاه‌جهان، یکی از دوره‌های درخشان امپراطوری هند و عصر تحول فرهنگی هند دانسته می‌شود. دربار او محل آمد و شد شاعران مشهور ایرانی همچون کلیم کاشانی، صائب تبریزی، غنی کشمیری، رافع سروینی مهدی، نوعی خبوشانی، میر سعیدی اصفهانی، سالک یزدی و ملاح بهتیشی شیرازی بود.

مهاجرت ایرانیان فرهیخته را می‌توان پادشاهان گورکانی هند از نخبگان ایرانی موجب گردید تا آثار این شاعران به عنوان بازتاب‌دهندهٔ بخشی از زندگی اجتماعی هندیان مورد توجه قرار بگیرد. از سوی دیگر نیز افکار و فرهنگ مردم هند و لغات آنان در شعر شاعران ایرانی راه یافته و سرانجام سبک ادبی جدیدی به نام سبک هندی یا سبک اصفهانی را در هند پایه‌گذاری کند.

با زوال گورکانیان هند، فعالیت‌های ادبی شاعران و ادیبان ایرانی از شهر دهلی به شهرهای لکهنو، عظیم‌آباد، مرشدآباد و حیدرآباد تغییر مکان یافت و تعداد زیادی از آنان در ایالت‌های اوده و بیهار گرد آمدند و

در حفظ زبان فارسی در این خطه کوشیدند. اگرچه بعدها با تسلط انگلیسی‌ها بر هند، رونق و رواج زبان فارسی که بیش از هشتصد سال زبان رسمی و درباری بود در این سرزمین کم شد، ولی در دوره معاصر باز به همت و تلاش استادان مبرز این فن و محققان برجسته‌ای همچون پروفسور نذیراحمد، پروفسور امیرحسین عابدی، پروفسور آرمیدخت صفوی و پروفسور شریف حسین قاسمی چراغ زبان و ادب فارسی و پیوند فرهنگی دو ملت بزرگ ایران و هند علی‌رغم فراز و نشیب‌های فزاینده تا به امروز زنده نگه داشته شده است.

پروفسور شریف حسین قاسمی از جمله ایران‌شناسان و نادره‌کاران در هند - سرزمین گنجینه‌های ارزشمند نسخ خطی زبان و ادب فارسی و فرهنگ ایرانی است که همواره عاشقانه در راه خدمت به زبان و ادب فارسی و فرهنگ ایران کوشیده و آثار ارزنده‌ای اعم از تصحیح و تألیف در کارنامه فعالیت‌های فرهنگی و پژوهشی خویش به یادگار گذاشته است.

انجمن آثار و مفاخر فرهنگی به پاس سال‌ها زحمات و تلاش‌های بی‌شائبه این شخصیت ایران‌دوست و پارسی‌گوی هند افتخار دارد که با بزرگداشت و تکریم نام بلند پروفسور شریف حسین قاسمی به چاپ و انتشار زندگی‌نامه و معرفی بخشی از تلاش‌های فرهنگی و ادبی این استاد فرهیخته می‌پردازد.

سعی این قافله‌سالار فضل و علم و ادب پارسی‌گوی که از استادان و چهره‌های شاخص زبان فارسی و محققان و پژوهشگران خستگی‌ناپذیر در معرفی و حفظ میراث غنی ایران و آموزش زبان و ادب فارسی در سرزمین کهنسال هند است، مشکور باد.

حسین شاکری

قائم‌مقام انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

شهریورماه ۱۳۹۵